

ADÖLESLANLARDA İNTERNET BAĞIMLILIĞI KAYGI VE SALDIRGAN DAVRANIŞLAR ARASINDAKİ İLİŞKİNİN BELİRLENMESİ

DETERMINING THE RELATIONSHIP BETWEEN INTERNET ADDICTION ANXIETY AND AGGRESSIVE BEHAVIORS IN ADOLESCENTS

Gülsün Ayran

Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzincan, Türkiye

ÖZ

Amaç: Bu araştırma adölesanlarda internet bağımlılığı, kaygı ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapıldı.

Yöntem: Kesitsel tipteki bu araştırma Eylül-Aralık 2022 tarihleri arasında gerçekleştirildi. Türkiye'nin doğusundaki bir lisede öğrenim gören toplam 336 öğrenci araştırmaya katıldı. Veriler "Soru Formu", "Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu", "Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği" ve "Çocuklar için Durumluk Sürekli Kaygı Envanteri" ile toplandı.

Bulgular: Araştırmadaki öğrencilerin yaş ortalaması 15.98±1.31 yıl olup, %59.8'i erkek, %30.1'i 10. sınıf öğrencisiydi. Öğrencilerin toplam puan ortalamasının Young İnternet Bağımlılığı Testi-Kısa Formu için 24.51±9.72, Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği için 74.61±26.38 ve Çocuklar için Durumluk Kaygı Envanteri için 36.70±6.37 olduğu belirlendi. Öğrencilerin Young İnternet Bağımlılığı Testi-Kısa Formu puanları ile sırasıyla Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği ve Çocuklar için Durumluk Kaygı Envanteri puanları arasında pozitif bir korelasyon olduğu saptandı ($p<0.05$).

Sonuç: Sonuç olarak öğrencilerde internet bağımlılığı puanlarındaki artışın saldırganlık ve kaygı puanlarındaki artış ile ilişkili olduğu saptandı.

Anahtar Kelimeler: Adölesan, İnternet Bağımlılığı, Kaygı, Saldırganlık

ABSTRACT

Objective: This research was conducted to determine the relationship between internet addiction, anxiety and aggressive behaviors in adolescents.

Method: This cross-sectional study was conducted between September and December 2022. A total of 336 students studying at a high school in eastern Turkey participated in the research. Data were collected with the "Questionnaire Form", "Young's Internet Addiction Test-Short Form", "Buss-Perry Aggression Questionnaire" and "State-Trait Anxiety Inventory for Children".

Results: The mean age of the students in the study was 15.98±1.31 years, 59.8% of them were male and 30.1% of them were 10th grade students. It was determined that the students' Young's Internet Addiction Test-Short Form total score average was 24.51±9.72, the Buss-Perry Aggression Questionnaire total score average was 74.61±26.38, and the State-Trait Anxiety Inventory for Children total score average was 36.70±6.37. It was determined that there was a positive correlation between students' internet addiction level and aggression and anxiety levels, respectively ($p<0.05$).

Conclusion: As a result, it was determined that the increase in the internet addiction scores of the students was associated with the increase in the aggression and anxiety scores.

Key Words: Adolescent, Internet Addiction, Anxiety, Aggression

GİRİŞ

İnternetin sürekli gelişimi ile birlikte, sosyal medya ve çevrimiçi oyunlar gibi bazı ağ etkinliklerine olan ilgi artmıştır ve bu durum gençlerin internet kullanımını büyük ölçüde hızlandırmıştır. Ancak internetin aşırı kullanımı, internet bağımlılığı gibi istenmeyen sonuçlara yol açmıştır [1]. İnternet bağımlılığı, internet kullanıcısının kişilerarası ilişkilerini bozan, eğitimsel ve mesleki sorunlara yol açabilen, kişinin günlük aktivitelerinde işlevsel bir bozukluğa ve sıkıntıya yol açacak şekilde kişinin internet kullanımını kontrol etme becerisini etkileyen bir bozukluktur [2]. Dünya çapındaki internet kullanıcılarının yaklaşık %70.6'sı ergenlerdir [3]. İnternet bağımlılıklarının yaygınlığı bir bölgeden diğerine değişiklik göstermektedir. İnternet bağımlılığının

ergenlerde prevalansı Avrupa'da %1.2 ile %11.8, Çin'de %9.56 ile %24, ABD'de %20.6, Kanada'da %18 ve Japonya'da %23.7 olarak bildirilmektedir [1]. Türkiye'de ise son on yılda yapılan araştırmalar, ergenlerde internet bağımlılığı yaygınlığının %1.2 ile %13.8 arasında değiştiğini göstermektedir [4,5].

Ergenlik dönemi hızlı biyopsikososyal değişimlerin yaşandığı bir süreçtir [6]. Ergenler psikolojik olarak gelişim sürecinde olduğu için psikolojik sağlıkları dış çevreden kolaylıkla etkilenmektedir [7]. Araştırmacılar, özellikle 15-18 yaş grubu ergenler arasında kimlik duygusu geliştirme isteği, yakın ilişkiler kurma ihtiyacı, kolay erişim gibi nedenlerle internet bağımlılığı gelişme riskinin diğer yaş gruplarına göre daha yüksek olduğunu bildirmektedir [8,9].

Makale Bilgisi/Article Info

Yükleme tarihi/Submitted: 07.03.2023, **Revizyon isteği/Revision requested:** 23.05.2023, **Son düzenleme tarihi/Last revision received:** 21.07.2023, **Kabul/Accepted:** 02.08.2023

Sorumlu yazar/Corresponding author: Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Sağlığı ve Hastalıkları Hemşireliği Anabilim Dalı, Erzincan, Türkiye
Email: gulsun_ayran@hotmail.com

Gençler arasında aşırı internet kullanımı bazı psikososyal faktörlerle de ilişkilidir. Bu faktörler psikolojik, sosyal, okul ve iş sorunları, depresyon [10,11], sosyal kaygı, öfke, saldırganlık, kaygı ve streş [12].

Duygusal sorunlar yaşayan bireyler, esas olarak internetin doğası nedeniyle, çevrimiçi olarak daha fazla zaman geçirme eğilimindedir [13]. Bu durum ergenlerin interneti aşırı kullanmasını pekiştirmekte, bu da ergenler arasında internet bağımlılığına yatkınlığı artırmaktadır. Aynı zamanda, internetin aşırı kullanımı gençlerin fiziksel ve zihinsel sağlıklarını etkileyerek psikolojik sorunlara yol açabilmektedir [14]. Ergenlerle yapılan kesitsel araştırmalara bakıldığında, kaygı ve internet bağımlılığı arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmektedir [13,15-17]. Yapılan diğer bir çalışmada da internet bağımlılığının stres, depresyon, kaygı ve yalnızlığın bir yordayıcısı olduğu ortaya konulmuştur [18].

Ergenlik, saldırgan davranışların artma eğiliminde olduğu bir dönemdir [19]. Saldırganlık, fiziksel ve psikolojik hasarla sonuçlanabilecek başka bir kişiyi doğrudan incitme niyetiyle yapılan herhangi bir eylemi ifade etmektedir [20]. İnternet bağımlılığının saldırganlık üzerinde yordayıcı etkisi olmakla birlikte, literatürdeki bazı çalışmalarda çift yönlü bir ilişki olduğu tespit edilmiştir [21,22]. Bilişsel yeni çağrışım teorisine göre; bir faktörün aktive edilmesi diğer faktörün aktive edilmesini sağlamaktadır. Bu şekilde şiddet içerikli eğlenceye maruz kalan aşırı internet kullanıcıları, yaşadıkları saldırgan duygularla, gerçek hayatta saldırgan davranışlar sergilemektedir [23]. Sosyal öğrenme teorisine göre ise insanların saldırganlığı çevrelerinde tanık olarak öğrendikleri belirtilmektedir. Aşırı internet kullananlarda sorumluluk duygusunun, öz farkındalığın ve öz denetimin azalması ile bireyselleşmenin olası etkileri saldırganlığa neden olduğu bildirilmiştir [24]. Literatürde yapılan çalışmalara bakıldığında ergenlik döneminde internet bağımlılığı ile saldırganlık arasında pozitif korelasyon olduğu görülmektedir [21, 24-26]. Zhang ve ark.'ın [16] adölesanlarda yaptığı çalışmada internet bağımlılığı ile saldırganlık arasında pozitif korelasyon olduğu ve kaygının aracı etkiye sahip olduğu görülmektedir. Literatürde yapılan diğer çalışmalarda da benzer sonuçlar bulunmuştur [15,27]. Özellikle ergenler hem zihinsel ve duygusal sağlık konusunda sıklıkla birtakım krizler ve ikilemlerle karşı karşıya kalmakta hem de internet bağımlılığı açısından riskli bir grubu oluşturmaktadır [19]. Literatürde ergenlerde internet bağımlılığı, kaygı ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkiyi değerlendiren [16,28,29] üç çalışma bulunmaktadır. Yurt dışında yapılan çalışmaların birinde COVID-19 pandemi sürecinde ergenlerde internet bağımlılığı ve saldırganlık arasındaki ilişkide depresyon ve kaygının aracı ilişkisine bakılmıştır [16]. Bir diğer çalışmada Lübnanlı ergenlerde internet bağımlılığı ile depresyon, kaygı, sosyal kaygı, korku, dürtüsellik ve saldırganlık arasındaki ilişki aşamalı regresyon modeli ile değerlendirilmiştir [28]. Türkiye’de yapılan diğer çalışmada ise üniversite öğrencilerinde İnternet bağımlılığı, İnternette oyun oynama bozukluğu, anksiyete, depresif belirtiler, hiperaktivite bozukluğu ve saldırganlık arasındaki ilişki incelenmiştir [29]. Yazarın bilgisine göre bu üç parametre arasındaki ilişkinin değerlendirildiği çalışma sayısı az olmakla birlikte, Türkiye’de ergen yaş grubunu ele alan bir çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle eldeki bu teorik varsayımlarla çalışma adölesanlarda internet bağımlılığı, kaygı ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişkinin belirlenmesi amacıyla yapıldı.

YÖNTEM

Araştırmanın Türü

Araştırma tanımlayıcı ve ilişki arayıcı bir araştırma modeli ile gerçekleştirildi.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi

Araştırmanın evrenini, Eylül-Aralık 2022 tarihinde Türkiye’nin doğusunda bir ilde bulunan bir lisede öğrenim gören 382 öğrenci, örneklemini ise araştırmaya alınma kriterlerine uyan 336 öğrenci oluşturdu. Araştırmaya katılmayı kabul eden, 12-18 yaş aralığında olan ve araştırmanın yapıldığı okulda kayıtlı olan öğrenciler çalışma

kapsamına alındı. Araştırmanın yapıldığı gün okulda bulunmayan 46 öğrenci çalışma dışında bırakıldı.

Veri Toplama Araçları

Soru formu: Bu formda; öğrencilerin yaşı, cinsiyeti, sınıf düzeyi, evde internetin varlığı, internete hangi tür cihazdan bağlandığı, ne kadar süre bağlandığı ve hangi amaçla internet kullandığına ilişkin yedi soru yer aldı.

Young İnternet Bağımlılığı Testi Kısa Formu (YİBT-KF): Üniversite öğrencileri ve ergenlerde internet bağımlılığını değerlendirmek amacıyla geliştirilen ölçek, tek boyutlu ve 12 maddeden oluşan beşli likert (1=Hiçbir zaman, 5=Çok sık) tiptedir [30]. Ölçek puanı 12-60 puan arasında değişmektedir. Ölçekte tersten puanlanan madde yoktur. Ölçekten alınan yüksek puan internet bağımlılığı düzeyinin yüksek olduğunu göstermektedir. Pawlikowski ve ark. tarafından [31] ölçeğin orijinal formunda Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.85, Kutlu ve ark. tarafından [32] 0.91 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.90 olarak belirlendi.

Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği (BPSÖ): Saldırganlığı değerlendirmek amacıyla Buss ve Perry [20] tarafından geliştirilip, Demirtaş Madran [33] tarafından Türkçeye uyarlanmıştır. Fiziksel saldırganlık (9 Soru), Sözel saldırganlık (5 Soru), Öfke (7 soru) ve Düşmanlık (8 soru) olmak üzere toplam dört alt boyuttan, 29 maddeden oluşan 5’li likert tipte bir ölçektir. Ölçeğin orijinal formunda Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.85 olarak bulunmuştur. Bu çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.94 olarak belirlendi.

Çocuklar için Durumluk Kaygı Envanteri (ÇDKE): Çocuklardan içinde buldukları andaki kaygı durumlarını değerlendirmek amacıyla Spielberg [34] tarafından geliştirilen, Özusta [35] tarafından Türkçe geçerlik güvenilirliği yapılan bir ölçektir. Ölçek 20 maddeden oluşmakta olup, ölçekten alınabilecek puan 20-60 arasında değişmektedir. Her bir maddeden alınan en yüksek puan 3, en düşük puan ise 1’dir. Ölçekten alınan puan arttıkça kaygı düzeyi artmaktadır. Ölçeğin orijinal formunda Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.82 olarak saptanmıştır. Bu çalışmada ise Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı 0.79 olarak belirlendi.

Verilerin Toplanması

Etik ve yasal izinler alınıp ardından araştırmada kullanılan Soru Formu, YİBT-KF, BPSÖ ve ÇDKE’nin yer aldığı anket formu, araştırmacılar tarafından oluşturuldu. Veri toplama işlemine başlamadan önce öğrencilerin velilerinin yazılı onamlarının alınabilmesi için "Bilgilendirilmiş Gönüllü Onam Formu" öğrenciler aracılığıyla kapalı zarf içerisinde velilere gönderildi. Onam formu ebeveynlerden biri tarafından imzalandıktan sonra yine öğrenciler aracılığıyla araştırmacıya ulaştırıldı. Veri toplama formlarının uygulanması için okul yöneticisi ile uygun bir çalışma takvimi oluşturuldu. Oluşturulan takvime göre anket formları sınıf ortamında yüz yüze toplandı. Anket formlarının doldurulması ortalama olarak 15 dk sürdü.

Etik Onay

Araştırmanın yapılabilmesi için öncelikle Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Sağlık ve Spor Bilimleri Etik Kurulundan 29/06/2022 tarihli 06 sayılı etik kurul izni alındı. Ardından Erzincan İl Millî Eğitim Müdürlüğü’nden 07.09.2022 tarihli ve E.56945125 sayılı kurum izni alındı. Araştırmaya katılan öğrencilere araştırma hakkında bilgi verildikten sonra araştırmaya katılma ya da katılmama konusunda özgür oldukları açıklanarak, bireysel bilgilerinin başkalarına açıklanmayacağı başka hiçbir yerde kullanılmayacağı ve istedikleri anda çalışmadan ayrılma hakkına sahip oldukları konusunda güvence verildi. Araştırmaya katılan öğrencilerden ve ebeveynlerinden yazılı ve sözlü onam alınarak “Bilgilendirilmiş Onam İlkesi” yerine getirildi.

İstatistiksel Analiz

Verilerin istatistiksel analizinde SPSS 25.0 paket programı kullanıldı. Verilerin değerlendirilmesinde; yüzdeler, ortalamalar ve Pearson Korelasyon analizinden yararlandı. Tüm testlerde istatistiksel önem düzeyi 0.05 olarak alındı. Verilerin normal dağılıma uygunluğu Shao yöntemi kullanılarak değerlendirildi. Bu doğrultuda Skewness değeri 1.212, Kurtosis değeri -0.137 olup, -3 ile +3 arasında normal dağılım gösterdiği belirlendi.

BULGULAR

Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin dağılımı Tablo 1’de verildi. Öğrencilerin yaş ortalamasının 15.98±1.31 yıl olduğu, %59.8’inin erkek olduğu, %30.1’inin 10. sınıfta olduğu, %90.2’sinin evde internet bağlantısının olduğu, %48.2’sinin günlük internete 1-3 saat bağlandığı, %91.4’ünün internete cep telefonu ile bağlandığı, %46.4’ünün interneti sosyal medyada gezinmek amacıyla kullandığı saptandı.

Tablo 1. Öğrencilerin tanımlayıcı özelliklerine ilişkin dağılımı

Özellik		n	%
Cinsiyet	Kız	135	40.2
	Erkek	201	59.8
Sınıf düzeyi	9. sınıf	58	17.3
	10. sınıf	101	30.1
	11. sınıf	86	25.6
	12. sınıf	91	27.1
Evde internet bağlantısı olma durumu	Evet	303	90.2
	Hayır	33	9.8
Günlük internete bağlanılan süre	1 saatten az	39	11.6
	1-3 saat	162	48.2
	4-6 saat	92	27.4
	7 saatten fazla	43	12.8
İnternete bağlanılan cihaz türü	Cep telefonu	307	91.4
	Masaüstü bilgisayar	10	3.0
	Dizüstü bilgisayar	15	4.5
	Tablet	4	1.2
İnterneti kullanma amacı	Oyun oynamak	57	17.0
	Sosyal medyada gezinmek	156	46.4
	Film/ dizi izlemek	50	14.9
	Araştırma ve ödev yapmak	73	21.7

Öğrencilerin YİBÖ, BPSÖ ve ÇDKE toplam puan ortalamaları Tablo 2’de verildi.

Tablo 2. Öğrencilerin YİBÖ, BPSÖ ve ÇDKE puan ortalamaları

Ölçek	Min-Maks	X±SS
YİBÖ	12-60	24.51±9.72
BPSÖ	34-144	74.61±26.38
Fiziksel Saldırganlık Alt Boyutu	9-45	21.19±8.22
Öfke Alt Boyutu	7-35	18.21±6.84
Düşmanlık Alt Boyutu	8-40	22.35±7.96
Sözel Alt Boyutu	5-25	12.90±5.27
ÇDKE	24-56	36.70±6.37

Öğrencilerin YİBÖ, BPSÖ ve ÇDKE Puan ortalamaları arasındaki ilişkiye yönelik uygulanan Pearson Korelasyon analizi sonuçları Tablo 3’de verildi. YİBÖ ile BPSÖ arasında pozitif yönde ve çok zayıf ilişki ($r = 0.128$; $p < 0.05$), YİBÖ ile ÇDKE arasında pozitif yönde ve zayıf ilişki ($r = 0.334$; $p < 0.05$), BPSÖ ile ÇDKE arasında pozitif yönde ve çok zayıf ilişki ($r = 0.125$; $p < 0.05$) olduğu belirlendi.

Tablo 3. Öğrencilerin YİBÖ, BPSÖ puanlarının ve ÇDKE korelasyon değerlendirmesi

	Pearson korelasyon analizi	YİBÖ	BPSÖ	ÇDKE
YİBÖ	r	1		
	p			
	n	336		
BPSÖ	r	0.128*	1	
	p	0.019		
	n	336	336	
ÇDKE	r	0.334**	0.125*	1
	p	0.000	0.022	
	n	336	336	336

YİBÖ: İnternet Bağımlılık Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, ÇDKE: Çocuklar için Durumluk Kaygı Envanteri, * $p < 0.05$, ** $p < 0.01$

İnternet bağımlılığının saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisini incelemek için kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($F=5.599$; $p=0.016$). Kurulan modelde saldırganlık düzeyinde meydana gelen değişimin %1.4’ü internet bağımlılığı ile açıklanmaktadır. İnternet bağımlılığı düzeyinde meydana gelen bir birimlik değişim saldırganlık düzeyinde 0.348 birimlik bir değişime neden olmaktadır ($\beta=0.348$) (Tablo 4).

İnternet bağımlılığının kaygı düzeyi üzerindeki etkisini incelemek için kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($F=42.037$; $p=0.000$). Kurulan modelde kaygı düzeyinde meydana gelen değişimin %10.9’u internet bağımlılığı ile açıklanmaktadır. İnternet bağımlılığı düzeyinde meydana gelen bir birimlik değişim kaygı düzeyinde -0.219 birimlik bir değişime neden olmaktadır ($\beta=0.219$) (Tablo 4).

Tablo 4. İnternet bağımlılığının saldırganlık ve kaygı düzeyi üzerindeki etkisine ilişkin regresyon analizi (n=336)

Model 1						
Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	β	S.H.	Standardize β	t	p
Sabit	BPSÖ	66.075	3.881		17.024	0.000
		YİBÖ	0.348	0.147	0.128	2.366
F-istatistiği=5.599; p-değeri=0.019; $R^2=0.016$; Düzeltilmiş $R^2=0.014$; Durbin Watson: 1.895						
Sabit	ÇDKE	31.332	0.891		35.148	0.000
		YİBÖ	0.219	0.034	0.334	6.484
F-istatistiği=42.037; p-değeri=0.000*; $R^2=0.112$; Düzeltilmiş $R^2=0.109$; Durbin Watson: 1.789						

YİBÖ: İnternet Bağımlılık Ölçeği, BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, ÇDKE: Çocuklar için Durumluk Kaygı Envanteri

Kaygı düzeyinin saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisini incelemek için kurulan model istatistiksel olarak anlamlı bulundu ($F=5.599$; $p=0.015$). Kurulan modelde saldırganlık düzeyinde meydana gelen değişimin %1.2’si kaygı düzeyi ile açıklanmaktadır. Kaygı düzeyinde meydana gelen bir birimlik değişim saldırganlık düzeyinde 0.507 birimlik bir değişime neden olmaktadır ($\beta=0.507$) (Tablo 5).

Tablo 5. Kaygı düzeyinin saldırganlık düzeyi üzerindeki etkisine ilişkin regresyon analizi (n=336)

Model 2						
Bağımsız Değişken	Bağımlı Değişken	β	S.H.	Standardize β	t	p
Sabit		55.994	8.371		6.689	0.000
ÇDKE	BPSÖ	0.507	0.225	0.123	2.258	0.025

F-istatistiği=5.096; p-değeri=0.025; R²=0.015; Düzeltilmiş R²=0.012;

Durbin Watson: 1.879

BPSÖ: Buss-Perry Saldırganlık Ölçeği, ÇDKE: Çocuklar için Durumluk Kaygı Emvanti

TARTIŞMA

Bu çalışmada adölesanlar da internet bağımlılığı, kaygı ve saldırgan davranışlar arasındaki ilişki ele alınmış olup, elde edilen veriler literatür doğrultusunda tartışıldı.

Araştırmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun evde interneti bulunmakta ve büyük çoğunluğu cep telefonu ile sosyal medyada gezinmek amaçlı günlük 1-3 saat arası internete bağlanmaktadır. Çin'de Chen ve ark. [17] tarafından yapılan bir çalışma da öğrencilerin yarıdan fazlasının günlük üç saat ve altında internet kullandığı bildirilmiştir. Literatürdeki diğer çalışmalarda da benzer şekilde lise öğrencilerinin ortalama internet kullanma süresinin 1-3 saat arasında olduğu saptanmıştır [36,37]. Hane halkı bilişim teknolojileri kullanım araştırması sonuçlarına göre; 2022 yılında hanelerin %94.1'inin evden internete erişim imkânına sahip olduğu gözlenmiştir [38]. Günümüzde her evde internet erişim oranının artmış olmasının adölesanların bağımlılık düzeylerini etkilemede önemli bir etken olduğu söylenebilir. Ayrıca interneti en çok hangi amaçla kullandığını bilmek, önleme ve müdahale çalışmaları açısından oldukça önemlidir.

Araştırmaya alınan öğrencilerin YİAT-KF'a göre orta düzeyde internet bağımlılığına sahip olduğu belirlendi. Kılıç ve Durat'ın (2017) üniversite öğrencilerinde yaptıkları çalışmada, öğrencilerin orta düzeyde internet bağımlısı olduğu bildirilmektedir [39]. Benzer şekilde Bhandari ve ark.'ın [40] Nepal'de gençler arasında internet bağımlılığı, uyku kalitesi ve depresif belirtileri araştırmak için yaptığı çalışmada, öğrencilerin orta düzeyde internet bağımlılığı puanına sahip olduğu tespit edilmiştir. Araştırma sonuçları literatür ile uyumlu [41,42] olmakla birlikte ergenlerin orta düzeyde internet bağımlısı olduklarını göstermek için üzerinde durulması gereken dikkat çekici bir bulgudur. Bu nedenle çocuğun hayatındaki tüm yetişkinlerin (ebeveynler, öğretmenler ve sağlık çalışanları) gençlerin internet bağımlılığı eğilimi konusunda yüksek farkındalık sahibi olması gerekmektedir. Orta düzeyde internet bağımlısı olmaları gelecekte internet bağımlısı olmalarında ileri derecede risklidir. Ayrıca gençlerin bilinçli kullanıcı olabilmeleri için desteğe ihtiyaç duydukları görülmektedir.

Çalışmada öğrencilerin saldırganlık düzeyinin yüksek olduğu görülmektedir. Durak ve ark.'ın [25] çalışmasında saldırganlık puanının ortalama 85.55 olduğu belirlenmiştir. Zhang ve ark.'ın [16] çalışmasında 72.78, Yılmaz ve ark.'ın [43] çalışmasında öğrencilerin saldırganlık puanları ortalama 77.98 ve Dabaghi ve ark.'ın [44] çalışmasında 89.87 olarak bulunmuştur. Yapılan çalışmalara ve bu çalışmanın sonuçlarına bakıldığında saldırganlık puanlarının yüksek olmasının adölesanlar da yeterli duygu kontrolünün olmaması ve bireyin kişiliği, aile ve sosyokültürel çevresinden kaynaklanmış olabilir.

İnternet bağımlılığının, saldırganlık için önemli bir risk faktörü olduğu bildirilmiştir [13,21]. Önceki araştırmalarla uyumlu [12,26] olarak bu çalışmada da öğrencilerde internet bağımlılık düzeyi arttıkça saldırganlık düzeylerinin de arttığı görülmektedir. Çin'de Zhang ve ark.'ın [16] yaptığı bir çalışmada internet bağımlılığı ile saldırganlık arasında pozitif yönde bir ilişki olduğu saptanmıştır. Lübnan'da Obeid ve ark.'ın [15] yaptığı başka bir çalışmada da benzer sonuçlar bildirilmiştir. Durak ve ark. [25] tarafından yapılan çalışmada internet bağımlılığı olan kişilerin saldırganlığa daha yatkın olduğu

bildirilmiştir. Saldırganlık düzeyi yüksek olan ergenlerin gerçek hayatın olumsuz yönlerinden kaçınmak için interneti kullanma eğiliminde oldukları düşünülmektedir [21].

Ergenler kaygı depresyon gibi içselleştirme sorunlarını hafifletmek amacıyla, interneti (örneğin eğlence etkinlikleri, isimsiz iletişimler) başa çıkma stratejisi olarak kullanarak, daha fazla çevrimiçi zaman geçirmektedir [13]. Sonuç olarak aşırı internet kullanımı ergenlerde internet bağımlılığına yatkınlığı artırmaktadır. Çalışmada öğrencilerin kaygı düzeyleri arttıkça internet bağımlılık düzeyleri de artmaktadır. Yapılan kesitsel çalışmalara ve bu araştırmanın sonucuna baktığımızda internet bağımlılığı ve kaygı arasında pozitif bir ilişki olduğu görülmekte ve bu sonuç internetin ergenlerin ruh halini olumsuz etkilediği hipotezini doğrulamaktadır [13,15,16].

Saldırganlık ve kaygı iki farklı özellik olarak ayrı ayrı incelenirken, araştırmacılar kaygının çocuklukta saldırganlığın temel duygusal nedenlerinden biri olabileceğini ve aralarındaki bağlantının tek yönlü olmadığını düşünmektedir [19]. Araştırmamızda öğrencilerde saldırganlık düzeyi arttıkça kaygı düzeyinin de arttığı görülmektedir. Literatürde yapılan benzer çalışmalarda da saldırganlık ve kaygı arasında pozitif ilişki olduğu görülmektedir [15,16,19].

Çalışmanın Limitasyonları

Araştırmanın çeşitli sınırlılıkları bulunmaktadır. Bunlardan birincisi; çalışmanın örneklemi Türkiye'nin doğusunda bir ilde yaşayan öğrencilerden oluşmaktadır. Bölgenin yaşam koşulları ve sosyokültürel yapısı göz önüne alındığında çalışmanın sonuçları tüm öğrencilere genellenemez. İkincisi; çalışma verilerinin toplanmasında kullanılan ölçekler öz bildirim dayalıdır. Öğrencilerin gerçek duygularını gizlemiş olabileceğinin göz önünde bulundurulması gerekmektedir. Üçüncüsü; analizlerden elde edilen sonuçlar kesitsel verilere dayanmaktadır, daha güçlü sonuçlar elde etmek için boylamsal araştırmalara ihtiyaç vardır.

SONUÇ

Sonuç olarak çalışmada öğrencilerin büyük çoğunluğunun evde interneti bulunmakta ve büyük çoğunluğu cep telefonu ile sosyal medyada gezinmek amacıyla günlük 1-3 saat arası internete bağlanmaktadır. Öğrencilerin internet bağımlılığı, saldırganlık ve kaygı durumları arasında ilişki olduğu görülmektedir. Bu çalışma, kişinin problemleri internet kullanımı, saldırgan davranış sergileme riski ve kaygı gibi içselleştirme sorunlarının teorik olarak anlaşılmasına katkıda bulunmakla kalmaz, aynı zamanda sorunu anlamak ve zamanında müdahale etmek için önleme programlarının geliştirilmesini de destekler.

Bu sonuçlar doğrultusunda; farklı sosyoekonomik düzeyden insanları içine alan daha büyük örneklem gruplarında tekrarlanmalı ve boylamsal çalışmalara yer verilmeli; orta düzeyde internet bağımlısı ve yüksek düzeyde saldırganlık duyguları olan ergenler, aileleri ve öğretmenleri konu hakkında bilgilendirilmeli; aynı şekilde farkındalıkları artırılmalı ve müdahale programları başlatılmalıdır. Müdahale programlarında öfke duygusunu tanıma ve kontrol edebilme becerileri kazandırılmalı, saldırganlık duygularına ve olumsuz sonuçlarına yer verilmelidir.

Etik onay: 2022/06 Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi İnsan Araştırmaları Sağlık ve Spor Bilimleri Etik Kurulu

Çıkar çatışması: Yazar çıkar çatışması olmadığını beyan etmiştir.

Finansal destek: Yok.

Teşekkür: Yok.

Yazar Katkısı: Fikir: GA; Tasarım: GA; Veri Toplama: GA; Verilerin istatistiksel analizi: GA; Literatür taraması: GA; Makale yazımı: GA; Eleştirel inceleme: GA.

KAYNAKLAR

- Chi X, Hong X, Chen X. Profiles and sociodemographic correlates of internet addiction in early adolescents in southern China. *Addictive Behaviour*. 2020;106:1-7.
- Young KS. Cognitive behavior therapy with internet addicts: Treatment outcomes and implications. *Cyberpsychology & Behavior*. 2007;10(5):671-679.
- International Telecommunication Union. ICT facts and figures, 2017. <https://vdocuments.net/ict-facts-and-figures-2017-itu-nbsppdf-filefacts-and-figures-ict.html?page=1> Erişim Tarihi: 20.01.2023.
- Metin O, Saracli O, Atasoy N, et al. Association of internet addiction in high school students with ADHD and tobacco/alcohol use. *The Journal of Psychiatry and Neurological Sciences*. 2015;28(3):204-212.
- Sıgırlı H. Lise Öğrencilerinde İnternet Bağımlılığı İle Bağlanma Biçimleri Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, 2017.
- Evli M, Şimşek N. The effect of COVID-19 uncertainty on internet addiction, happiness and life satisfaction in adolescents. *Archives of Psychiatric Nursing*. 2022;41:20-26.
- Yang M, Sheng X, Ge M, et al. Childhood trauma and psychological sub-health among Chinese adolescents: the mediating effect of Internet addiction. *BMC Psychiatry*. 2022;22(762):1-10.
- Özparlak A, Karakaya D. The associations of cognitive distortions with internet addiction and internet activities in adolescents: A cross-sectional study. *Journal Child and Adolescent Psychiatry Nursing*. 2022;35:322-330.
- Xin M, Xing, Pengfei W, et al. Online activities. prevalence of Internet addiction and risk factors related to family and school among adolescents in China. *Addictive Behaviors Reports*. 2018;7:14-18.
- Hasan AH. Prevalence of internet addiction. its association with psychological distress. coping strategies among undergraduate students. *Nurse Education Today*. 2019;81:78-82.
- Wan Ismail WS, Sim ST, Tan K, et al. The relations of internet and smartphone addictions to depression. anxiety. stress. and suicidality among public university students in Klang Valley. Malaysia. *Perspectives in Psychiatric Care*. 2020;56(4):949-955.
- Khatoun BA, Akhtar A, Jamil RA, Rahman A. The study of relationship between internet addiction and aggression among teenagers. *Journal of Management Info*. 2016;3(4):7-13.
- Sevidio R, Bartolo MG, Palermi AL, Costabile A. Fear of COVID-19, depression, anxiety, and their association with Internet addiction disorder in a sample of Italian students. *Journal of Affective Disorders Reports*. 2021;4:1-7.
- Yang M, Sheng X, Ge M, et al. Childhood trauma and psychological sub-health among Chinese adolescents: the mediating effect of Internet addiction. *BMC Psychiatry*. 2022;22(762):1-10.
- Obeid S, Saade S, Haddad C, et al. Internet addiction among lebanese adolescents. *The Journal of Nervous and Mental Disease*. 2019;207(10):838-846.
- Zhang Y, Hou Z, Wu S, et al. The relationship between internet addiction and aggressive behavior among adolescents during the COVID-19 pandemic: Anxiety as a mediator. *Acta Psychologica*. 2022;227:1-7.
- Chen C, Liu P, Wu F, et al. Factors associated with test anxiety among adolescents in Shenzhen, China. *Journal of Affective Disorders*. 2023;323:123-130.
- Ostovar S, Allahyar N, Aminpoor H, et al. Internet addiction and its psychosocial risk (depression, anxiety, stress and loneliness) among Iranian adolescents and young adults: A structural equation model in a cross-sectional study. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2016;14(3):257-267.
- Chung JE, Song G, Kim K, et al. Association between anxiety and aggression in adolescents: a cross-sectional study. *BMC Pediatrics*. 2019;19(115):1-9.
- Buss AH, Perry M. The aggression questionnaire. *Journal of personality social psychology*. 1992;63:452-459.
- Peng C, Guo T, Cheng J, et al. Sex differences in association between Internet addiction and aggression among adolescents aged 12 to 18 in mainland of China. *Journal of Affective Disorders*. 2022;312:198-207.
- Lim JA, Gwak AR, Park SM, et al. Are adolescents with internet addiction prone to aggressive behavior? The mediating effect of clinical comorbidities on the predictability of aggression in adolescents with internet addiction. *Cyberpsychol Behav Soc Netw*. 2015;18:260-267.
- Bandura A. Social cognitive theory: an agentic perspective. *Annu Rev Psychol*. 2001;52:1-26.
- Kim K. Association between Internet overuse and aggression in Korean adolescents. *Pediatrics International*. 2013;55:703-709.
- Durak ÖG, Ünal Ş, Erdoğan A, Bal F. Lise öğrencilerinde problemleri internet kullanımı ile saldırgan davranışların ilişkisi: Özel Ahmet Şimşek Anadolu Lisesi Örneği. *Üçüncü Sektör Sosyal Ekonomi*. 2018;53(1):217-228.
- Agbaria Q. Internet Addiction and aggression: the mediating roles of self-control and positive affect. *International Journal of Mental Health and Addiction*. 2021;19:1227-1242.
- Ryu H, Lee JY, Choi AR, et al. Application of diagnostic interview for internet addiction (dia) in clinical practice for korean adolescents. *Journal Clinical Medical*. 2019;8(202):1-12.
- Obeid S, Saade S, Haddad C, et al. Internet addiction among Lebanese adolescents: The role of self-esteem, anger, depression, anxiety, social anxiety and fear, impulsivity, and aggression-A cross-sectional study. *J Nerv Ment Dis*. 2019;207:838-846.
- Evren C, Evren B, Dalbudak E, et al. Relationships of Internet addiction and Internet gaming disorder symptom severities with probable attention deficit/hyperactivity disorder, aggression and negative affect among university students. *ADHD Atten Def Hyp Disord*. 2019;11:413-421.
- Young KS. Caught in the net: How to recognize the signs of internet addiction and a winning strategy for recovery. New York: Wiley; 1998.
- Pawlikowski M, Altstötter-Gleich C, Brand M. Validation and psychometric properties of a short version of young's internet addiction test. *Computers in Human Behavior*. 2013;29(3):1212-1223.
- Kutlu M, Savaş M, Demir Y, Aysan F. Young internet bağımlılığı testi kısa formunun türkçe uyarlaması: Üniversite öğrencileri ve ergenlerde geçerlilik ve güvenilirlik çalışması. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*. 2016;17(1):69-76.
- Demirtaş Madran HA. Buss-Perry saldırganlık ölçeğinin Türkçe formunun geçerlik ve güvenilirlik çalışması. *Türk Psikiyatri Dergisi*. 2013;24:124-129.
- Spielberger CD, Gorsuch RC, Lushene RE. Manual for The State-Trait Anxiety Inventory. Palo Alto, CA: Consulting Psychologists Press; 1970.
- Özusta Ş. Çocuklar İçin Durumluk-Süreklilik Kaygı Envanterinin uyarlama, geçerlik ve güvenilirlik çalışması. Yüksek lisans tezi, Hacettepe Üniversitesi, 1993.
- Sezer Efe Y, Erdem E, Caner N, ve ark. Adölesanlarda siber zorbalık, internet bağımlılığı ve algılanan stres. *Adnan Menderes Üniversitesi Sağlık Bilimleri Fakültesi Dergisi*. 2022;6(2):245-256.
- Çalık G, Maç ÇE, Öztürk GZ. Adölesanlarda internet bağımlılığının aile içi uyuma ve okul başarısına etkileri. *Türk Aile Hekimliği Dergisi*. 2021;25(4):120-127.
- Türkiye İstatistik Kurumu. Hanehalkı Bilişim Teknolojileri (BT) Kullanım Araştırması, 2022. [cited 2023 June 5] ; Available From: [[https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-\(BT\)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587](https://data.tuik.gov.tr/Bulten/Index?p=Hanehalki-Bilisim-Teknolojileri-(BT)-Kullanim-Arastirmasi-2022-45587)]
- Kılıç Z, Durat G. General psychological symptoms and relation to social phobia of problematic internet usage in university students. *Sakarya Tıp Dergisi*. 2017;7(2):97-104.
- Bhandari PM, Neupane D, Rijal S, et al. Sleep quality, Internet addiction and depressive symptoms among undergraduate students in Nepal. *BMC Psychiatry*. 2017;17:106-114.
- Černja I, Vejmelka L, Rajter M. Internet addiction test: Croatian preliminary study. *BMC Psychiatry*. 2019;19(388):1-11.
- Çelebioğlu A, Özdemir Aytekin A, Küçüköğlü S, Ayran G. The effect of Internet addiction on sleep quality in adolescents. *Journal of Child and Adolescent Psychiatry Nursing*. 2020;33:221-228.
- Yılmaz FG, Avcı U, Yılmaz R. The role of loneliness and aggression on smartphone addiction among university students. *Current Psychology*. 2022:1-9.
- Dabaghi S, Sheikholeslami F, Chehrzad MM, Nezhad Leyli EK. Relationship between Family Functioning and Aggression in High School Students. *Journal Holistic Nursing Midwifery*. 2018;28(1):35-43.